

tige maken, zelfs de ultra's vragen dat niet, althans niet meer. Nu dan, als dat alles zoo is, als wij dan de codificatie niet kunnen missen, moet dan die codificatie niet meegaan met haar tijd? Interpretatie, als ze binnen haar grenzen blijft, kan de hoofdbegrippen niet wijzigen, en juist daar zit de moeilijkheid. En als nu juist tegenover de hoofdbegrippen en hoofdbeginselen de oppositie veelszins gaat, valt het dan te ontkennen, dat er een kloof zich opendoet tusschen ons privaatrecht en tusschen de behoefte onzer maatschappij?

Neen, het valt niet te ontkennen. De worsteling, die heel onzen tijd op alle gebied, in de wetenschap, in de kunst, in het leven van staat en maatschappij, bezig houdt, het is de met inspanning van alle kracht gevoerde kamp om het evenwicht tusschen individu en gemeenschap. Die worsteling laat ook onze wetenschap van het privaatrecht niet met rust, ja, kiest haar gebied, om er het heetste van haar strijd lust op uit te strijden. Daar, in die menschelijke maatschappij staan individu en gemeenschap ten slotte met al hun belangen geconcentreerd tegenover elkander. Eenerzijds trilt er door het harte der schare de drang naar gemeenschap; ze roept om den krijg af te schaffen en predikt vrede in stede van wraak en vernieling; ze zoekt bescherming van het zwakke, van wat in de aan zich zelf overgelaten kampplaats der maatschappij in verdrukking kwam. Ze tracht om wat in haar boezem één is, dan ook één te doen zijn in vrije vereeniging; ze vraagt naar organisatie van al wat trekken der eenheid vertoont in haar leven; beter begrepen eigenbelang en het trekken van den eenheidsdrang voeren er haar om strijd toe. Naast dien drang naar gemeenschap is meer dan ooit de grondtoon van onzen tijd de begeerte van het individu om „zich uit te leven”; is hij wars van alles,